

سوالات و پاسخ تشریحی سوالات فصل ۲ هندسه ۲

۱- تبدیل و تبدیل طولیا را تعریف کنید و رابطه آن را بنویسید.

حل:

تبدیل T در صفحه P ، تابعی است که به هر نقطه A از صفحه P ، دقیقاً یک نقطه مانند A' را از صفحه P نظیر می کند و بر عکس؛ هر نقطه A' از صفحه P ، تصویر دقیقاً یک نقطه A از صفحه P است.

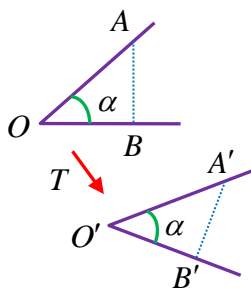
$$T: P \rightarrow P$$

$$T(A) = A'$$

۲- ثابت کنید هر تبدیل طولیا اندازه زاویه را حفظ می کند.

حل:

فرض کنیم T تبدیلی طولیا باشد در این صورت داریم:

$$T(A) = A' \quad , \quad T(B) = B' \quad , \quad T(C) = C'$$

$$\left. \begin{array}{l} AB = A'B' \\ AO = A'O' \\ BO = B'O' \end{array} \right\} \xrightarrow{\text{ض ض ض}} \triangle ABO \cong \triangle A'B'O' \Rightarrow \hat{A}OB = \hat{A}'O'B'$$

۳- اگر A' بازتاب نقطه A نسبت به خط d باشد آنگاه d عمود منصف ... پاره خط AA' است. خط d ... خط بازتاب یا

محور بازتاب ... نامیده می شود. اگر بازتاب نقطه B بر خودش منطبق باشد آنگاه نقطه B ... روی محور بازتاب است ...

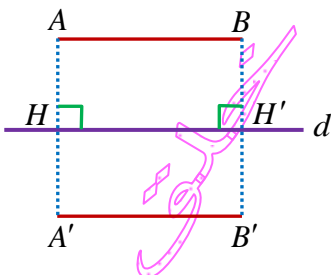
بازتاب طولیا ... است ...

۴- ثابت کنید بازتاب طولیا است.

حل:

الف) اگر AB با محور بازتاب یعنی خط d موازی باشد. A' و B' بازتاب A و B نسبت

به خط d هستند پس $AH = A'H$ ، $BH' = B'H'$

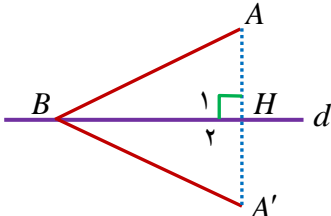
$$\left. \begin{array}{l} AA' \perp d \\ BB' \perp d \end{array} \right\} \Rightarrow AA' \parallel BB'$$

از طرفی

$$AB \parallel d \Rightarrow AH = BH' \xrightarrow[\substack{AH=A'H \\ BH=B'H}]{\text{ض. زض}} AH + A'H = BH' + B'H' \Rightarrow AA' = BB'$$

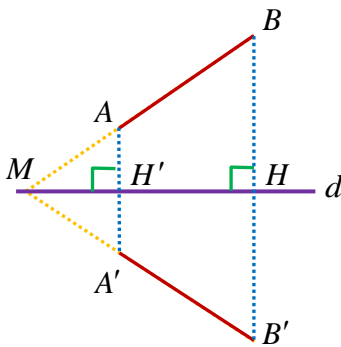
در چهار ضلعی $ABB'A'$ دو ضلع AA' و BB' موازی و مساوی اند پس این چهار ضلعی متوازی الاضلاع است در نتیجه $AB = A'B'$.

(ب) اگر فقط یکی از نقاط انتهایی پاره خط AB روی خط بازتاب باشد. (اگر هر دو نقطه ابتدا و انتهای پاره خط داده شده روی خط بازتاب باشند آنگاه بازتاب AB بر خودش منطبق بوده و در نتیجه تصویر AB با خودش برابر است)

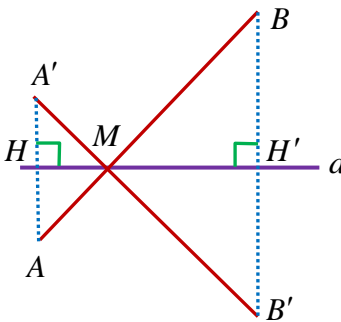
$$\left. \begin{array}{l} AH = A'H \\ \hat{H}_1 = \hat{H}_2 = 90^\circ \\ BH = BH' \end{array} \right\} \xrightarrow{\text{ض. زض}} \triangle ABH \cong \triangle A'BH \Rightarrow AB = A'B$$

(ج) اگر پاره خط AB با خط بازتاب نه موازی و نه متقاطع باشد. پاره خط AB را امتداد می دهیم تا خط بازتاب را در نقطه M قطع کند، در این صورت با توجه به (ب) داریم:

$$\left. \begin{array}{l} AB = MB - MA \\ A'B' = MB' - MA' \\ MB = MB', \quad MA = MA' \end{array} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

(د) اگر پاره خط AB خط بازتاب را در نقطه ای مثل M قطع کند، در این صورت با توجه به (ب) داریم:

$$\left. \begin{array}{l} AB = MB + MA \\ A'B' = MB' + MA' \\ MB = MB', \quad MA = MA' \end{array} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

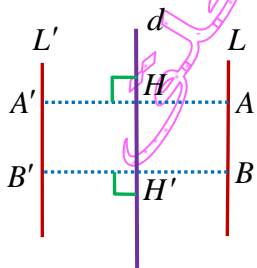
۵- آیا بازتاب شیب خط را حفظ می کند به طور کامل توضیح دهید.

حل:

در حات کلی خیر

(الف) اگر خط L با خط بازتاب یعنی خط d موازی باشد آنگاه L' یعنی تصویر خط L ، موازی L است.

زیرا اگر A و B دو نقطه از خط L باشند آنگاه A' و B' بازتاب A و B نسبت به خط d است که روی خط L' قرار دارند پس $AH = A'H$ ، $BH' = B'H'$.

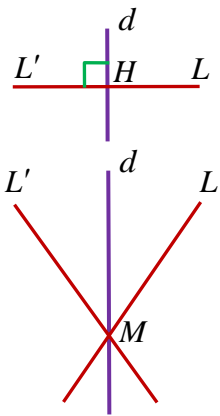

$$\left. \begin{array}{l} AA' \perp d \\ BB' \perp d \end{array} \right\} \Rightarrow AA' \parallel BB'$$

از طرفی

$$AB \parallel d \Rightarrow AH = BH' \xrightarrow[\substack{AH=A'H \\ BH'=B'H'}}{AH+AH'=BH+BH'} \Rightarrow AA' = BB'$$

در چهار ضلعی $ABB'A'$ دو ضلع AA' و BB' موازی و مساوی اند پس این چهار ضلعی متوازی الاضلاع است در نتیجه $AB = A'B'$ پس $d \parallel d'$.

ب) اگر خط L بر خط بازتاب یعنی d عمود باشد آنگاه تصویر L بر خودش منطبق بوده و موازی خط L است.

ج) اگر خط L با خط بازتاب یعنی خط d متقاطع بوده ولی بر آن عمود نباشد آنگاه L و d در نقطه ای مانند M متقاطع هستند، بنابراین L و L' موازی نیستند.

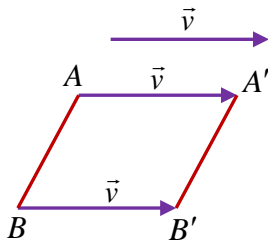
۶- وقتی A' بازتاب A نسبت به خط d است، بازتاب A' نسبت به d به A ... است. قرینه قرینه هر نقطه ... همان ... نقطه است. در هر بازتاب تبدیل یافته یک مثلث، ... یک مثلث همنهشت با مثلث اولیه ... است. در هر بازتاب نسبت به خط d تبدیل یافته تمام نقاط روی خط d ... همان نقاط ... هستند. تعداد نقاط ثابت تبدیل در هر بازتاب ... بی شمار ... است.

۷- دو بردار که ... هم اندازه ... و ... هم راستا ... و ... هم جهت ... باشند دو بردار برابر هستند.

۸- ثابت کنید انتقال یک تبدیل طولیا است.

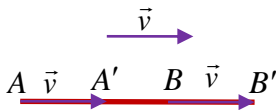
حل:

الف) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی نباشد:

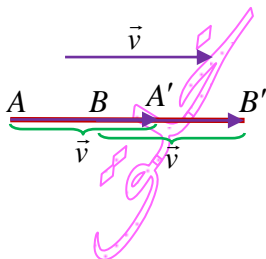
در چهار ضلعی $AA'B'B$ داریم: $AA' = BB' = |\vec{v}|$ و $AA' \parallel BB' \parallel \vec{v}$ پس این چهار ضلعی متوازی الاضلاع بوده و در نتیجه $AB = A'B'$ است.

ب) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی باشد و $AB \geq |\vec{v}|$ در این صورت داریم:

$$\left. \begin{aligned} AB &= AA' + A'B \\ A'B' &= A'B + BB' \\ AA' &= BB' = |\vec{v}| \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

ج) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی باشد و $AB < |\vec{v}|$ در این صورت داریم:

$$\left. \begin{aligned} AB &= AA' - BA' \\ A'B' &= BB' - BA' \\ AA' &= BB' = |\vec{v}| \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

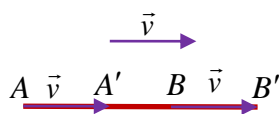
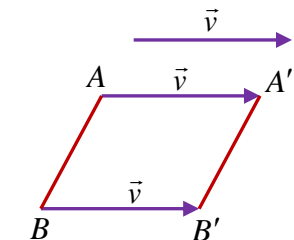
۹- ثابت کنید انتقال شیب خط را حفظ می کند.

حل:

الف) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی نباشد:

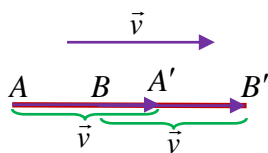
در چهار ضلعی $AA'B'B$ داریم: $AA' = BB' = |\vec{v}|$ و $AA' \parallel BB' \parallel \vec{v}$ پس این چهار ضلعی متوازی الاضلاع بوده و در نتیجه $AB \parallel A'B'$ است.

ب) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی باشد و $AB \geq |\vec{v}|$ در این صورت داریم:

$$\left. \begin{aligned} AB &= AA' + A'B \\ A'B' &= A'B + BB' \\ AA' &= BB' = |\vec{v}| \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

ج) اگر پاره خط AB با بردار $\vec{v}$ موازی باشد و $AB < |\vec{v}|$ در این صورت داریم:

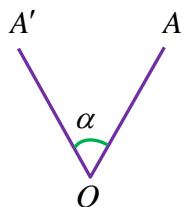

$$\left. \begin{aligned} AB &= AA' - BA' \\ A'B' &= BB' - BA' \\ AA' &= BB' = |\vec{v}| \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

۱۰- دوران را تعریف کنید.

حل:

دوران R به مرکز نقطه ثابت O و زاویه α تبدیلی از صفحه است که در آن اگر A' تصویر نقطه A باشد و داریم:

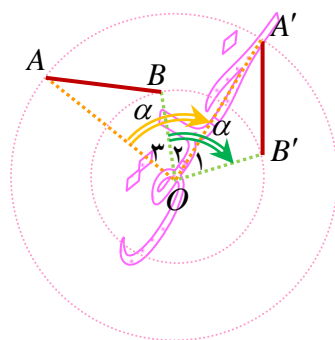

$$A\hat{O}A' = \alpha \quad \text{و} \quad OA = OA'$$

۱۱- نشان دهید دوران طولپاست.

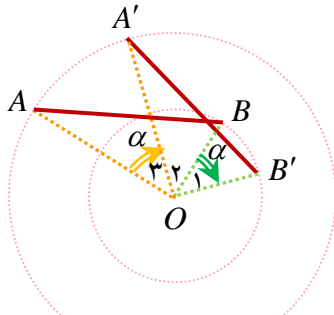
حل:

الف) اگر مرکز دوران O بر پاره خط AB و امتداد آن واقع نباشد و زاویه دوران از زاویه $A\hat{O}B$ بیشتر باشد.

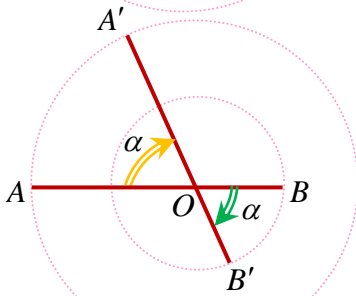
$$\left. \begin{aligned} OA &= OA' \\ A\hat{O}B &= A'\hat{O}B' = \hat{\alpha} - B\hat{O}A' \\ OB &= OB' \end{aligned} \right\} \xrightarrow{\text{ض.ض.ض.}} \triangle AOB \cong \triangle A'OB' \Rightarrow AB = A'B'$$

ب) اگر مرکز دوران O بر پاره خط AB و امتداد آن واقع نباشد و زاویه دوران از زاویه $\hat{A}OB$ کمتر باشد.

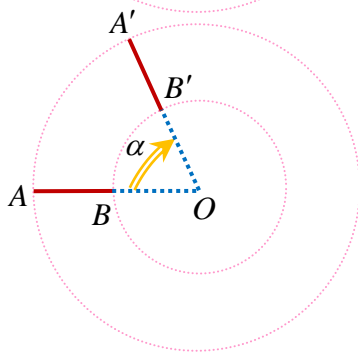

$$\left. \begin{array}{l} OA = OA' \\ A\hat{O}B = A'\hat{O}B' = \hat{\alpha} + A'\hat{O}B \\ OB = OB' \end{array} \right\} \xrightarrow{\text{ض زض}} \triangle AOB \cong \triangle A'OB' \Rightarrow AB = A'B'$$

ج) اگر O روی پاره خط AB باشد.

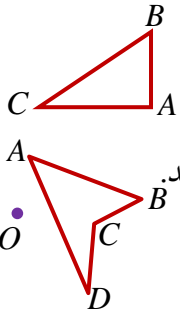
$$\left. \begin{array}{l} AB = AO + OB \\ A'B' = A'O + OB' \\ OA = OA', OB = OB' \end{array} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

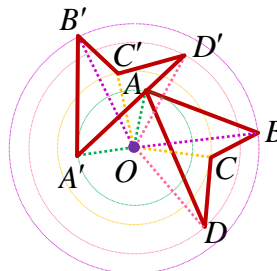
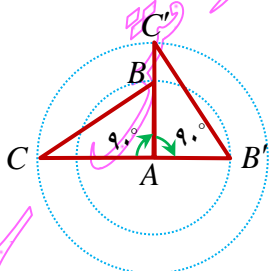
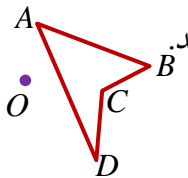
$$\left. \begin{array}{l} AB = AO - OB \\ A'B' = A'O - OB' \\ OA = OA', OB = OB' \end{array} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

د) اگر O روی امتداد پاره خط AB باشد.

۱۲- الف) دوران یافته مثلث ABC را به مرکز A و با زاویه 90° در جهت عقربه های ساعت رسم کنید.

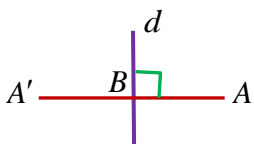
ب) دوران یافته شکل $ABCD$ را به مرکز O و با زاویه 120° در خلاف جهت عقربه های ساعت رسم کنید.

حل:

۱۳- در حالتی که پاره خط AB در راستای عمود بر خط بازتاب قرار دارد، ثابت کنید که اگر $A'B'$ بازتاب AB باشد، $A'B'$ و هم اندازه اند.

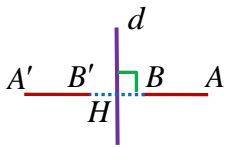
حل:

الف) اگر یکی از دو سر پاره خط AB (مثلاً B) روی خط بازتاب باشد:

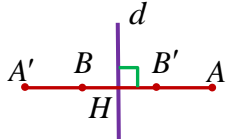
خط d عمود منصف AA' است و بازتاب B بر خودش منطبق است پس $AB = A'B$

(ب) پاره خط AB ، خط بازتاب را قطع نکند:

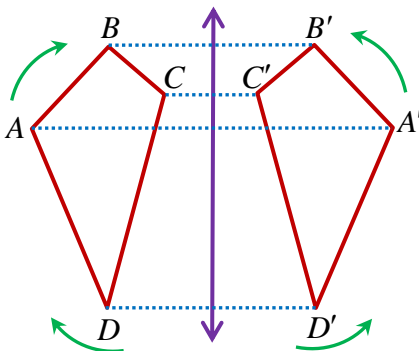
$$\left. \begin{aligned} AH &= A'H \\ BH &= B'H \\ AB &= AH - BH, A'B' = A'H - B'H \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

(ج) پاره خط AB ، خط بازتاب را قطع کند:

$$\left. \begin{aligned} AH &= A'H \\ BH &= B'H \\ AB &= AH + BH, A'B' = A'H + B'H \end{aligned} \right\} \Rightarrow AB = A'B'$$

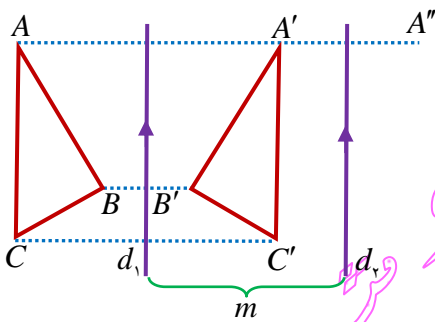
۱۴- در شکل مقابل چهارضلعی $A'B'C'D'$ تصویر چهارضلعی محذب $ABCD$ تحت بازتاب است. در شکل اولیه وقتی به ترتیب از A به B ، C و D می‌رویم، جهت حرکت، موافق جهت حرکت عقربه‌های ساعت است. جهت حرکت در بازتاب این نقاط چگونه است؟ آیا می‌توان گفت بازتاب، جهت شکل را حفظ می‌کند؟

حل:

جهت حرکت در بازتاب این نقاط خلاف جهت حرکت عقربه‌های ساعت است، بنابراین می‌توان گفت بازتاب، جهت شکل را حفظ نمی‌کند.

۱۵- در شکل مقابل خط d_1 به موازات d_2 و به فاصله m از آن قرار

دارد و مثلث $A'B'C'$ بازتاب مثلث ABC نسبت به خط d_1 است.

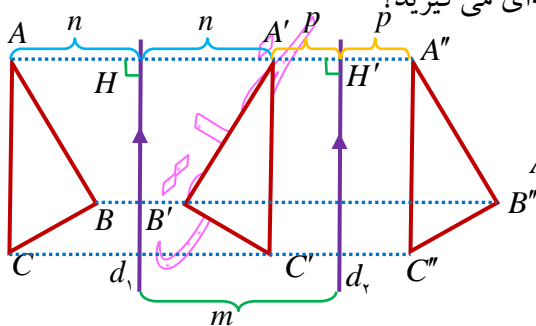
(الف) بازتاب مثلث $A'B'C'$ را نسبت به خط d_2 رسم کنید و آن را $A''B''C''$ بنامید.

(ب) نشان دهید $AA'' = 2m$

(ج) اندازه BB'' و CC'' چقدر است؟

(د) با چه تبدیلی می‌توان مثلث $A''B''C''$ را تصویر ABC دانست؟ چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

حل:

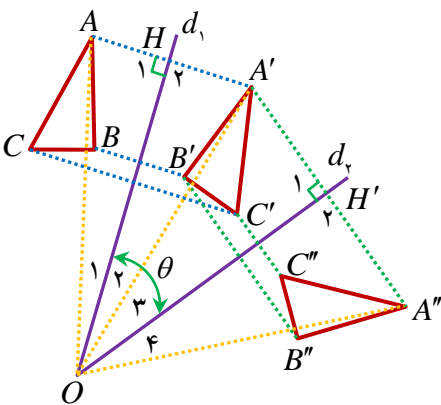
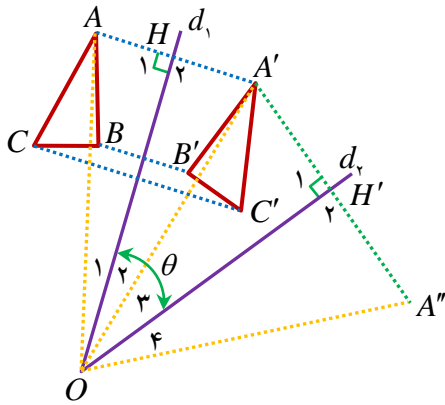
(ب) $AA'' = AH + HA' + A'H' + H'A'' = n + n + p + p = 2(n + p) = 2m$

(ج) به همین ترتیب: $BB'' = CC'' = 2m$

(د) با انتقال توسط برداری به طول $2m$ و در راستای عمود بر d_1 یا d_2 و در جهت از d_1 به طرف d_2 .

در نتیجه دو بازتاب متوالی نسبت به دو خط موازی L_1 و L_2 به فاصله m معادل با تبدیل انتقال است به طوریکه این انتقال توسط برداری به طول $2m$ در راستای عمود بر آن دو خط در جهت خط اول به سمت خط دوم است.

۱۶- در شکل، دو خط d_1 و d_2 با زاویه θ یکدیگر را قطع کرده‌اند. مثلث $A'B'C'$ بازتاب مثلث ABC نسبت به خط d_1 است. بازتاب مثلث $A'B'C'$ را نسبت به خط d_2 رسم کنید و آن را $A''B''C''$ بنامید.

الف) نشان دهید: $\angle AOA'' = 2\theta$

ب) اندازه $\angle B''OB''$ و $\angle C''OC''$ چقدر است؟

ج) با چه تبدیلی می‌توان مثلث $A''B''C''$ را تصویر ABC دانست؟ چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

حل:

الف) می‌دانیم بازتاب اندازه زاویه را حفظ می‌کند پس: $\hat{O}_1 = \hat{O}_2$ و $\hat{O}_3 = \hat{O}_4$

$$\angle AOA'' = \hat{O}_1 + \hat{O}_2 + \hat{O}_3 + \hat{O}_4 = 2(\hat{O}_1 + \hat{O}_3) = 2\theta$$

ب) به همین ترتیب داریم: $\angle B''OB'' = \angle C''OC'' = 2\theta$

ج) بازتاب طولی است پس:

$$\left. \begin{array}{l} OA = OA' \\ OA' = OA'' \end{array} \right\} \Rightarrow OA = OA''$$

به همین ترتیب $OB = OB''$ و $OC = OC''$

بنابراین با تبدیل دوران به مرکز O و به زاویه θ می‌توان مثلث $A''B''C''$ را

تصویر مثلث ABC دانست. در نتیجه دو بازتاب متوالی نسبت به دو خط متقاطع با زاویه θ معادل با دوران به مرکز نقطه تلاقی دو خط و زاویه 2θ است.

۱۷- تجانس را تعریف کرده و انواع آن را بیان کنید برای هر حالت مثالی بزنید.

حل:

اگر O نقطه ثابت در صفحه بوده و $k \neq 0$ یک عدد حقیقی باشد، نقطه M' را مجانس نقطه M در تجانس به مرکز O و نسبت تجانس k گوئیم، هرگاه سه شرط زیر برقرار باشد:

الف) سه نقطه O ، M و M' روی یک خط راست باشند

ب) $OM' = |k| \cdot OM$

ج) اگر k مثبت باشد M' روی نیم خط OM بوده و نقاط M و M' در یک طرف نقطه O قرار دارند.

مثال: $k = 2$ $OM' = 2OM$

$k = \frac{1}{2}$ $OM' = \frac{1}{2}OM$

اگر k منفی باشد نقطه O بین نقاط M و M' قرار می گیرد.

$k = -2$ $OM' = 2OM$

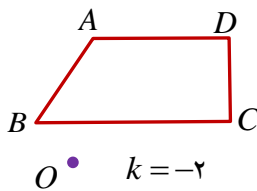
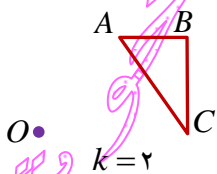
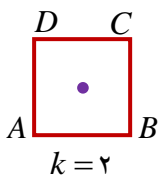
۱۸- در تجانس به مرکز O و نسبت k نقطه M' مجانس نقطه M به نسبت k است. چرا نقطه M مجانس نقطه M' با نسبت $\frac{1}{k}$ است.

حل:

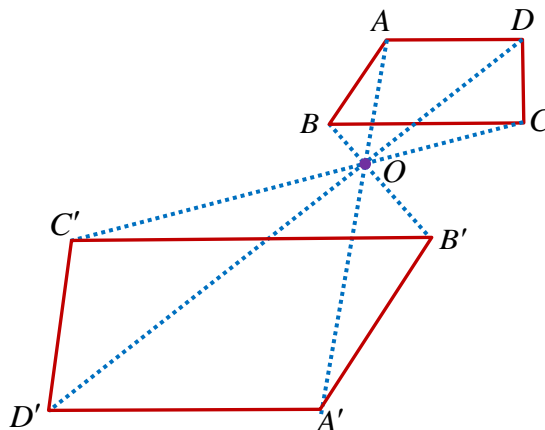
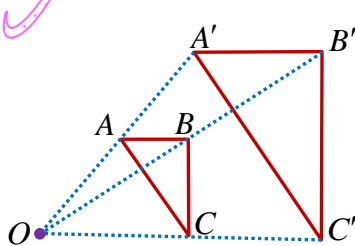
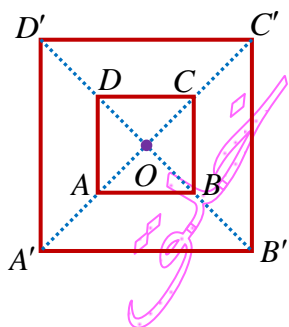
زیرا اولاً سه نقطه O ، M و M' روی یک خط راست قرار دارند و ثانياً:

$$OM' = |k| \cdot OM \Rightarrow OM = \frac{1}{|k|} OM'$$

۱۹- مجانس هریک از اشکال زیر تحت تجانس به مرکز O و نسبت k رسم کنید.

حل:

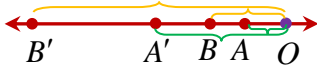
۲۰- تجانس با نسبت تجانس $k > 1$ ؛ خاصیت ایزومتري (طولیا) .. ندارد... و شیب خط ... حفظ می شود ... و جهت شکل ... حفظ می شود ... تجانس با نسبت تجانس $k < -1$ ؛ خاصیت ایزومتري (طولیا) .. ندارد... و شیب خط ... حفظ می شود ... و جهت شکل ... حفظ می شود ... تجانس با نسبت تناسب ... $k = 1$ ... و ... $k = -1$ ... دارای خاصیت ایزومتري است.

۲۱- در تجانس به مرکز O و نسبت k : اگر $k > 0$ تجانس را ... تجانس مستقیم... می نامیم. اگر $k < 0$ تجانس را ... تجانس معکوس... می نامیم. اگر $|k| < 1$ تصویر شکل... کوچکتر... می شود و آن را ... انقباض... می نامیم. اگر $|k| > 1$ تصویر شکل... بزرگتر... می شود و آن را ... انبساط... می نامیم. تجانس تبدیلی است که در حالت کلی شیب خط را ... حفظ می کند... و اندازه زاویه را ... حفظ می کند....

۲۲- ثابت کنید تجانس شیب خط را حفظ می کند.

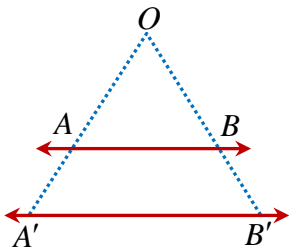
حل:

تجانس D به مرکز O و نسبت تجانس k را در دو حالت زیر در نظر می گیریم

الف) حالتی که O روی AB باشد. نقاط A' و B' مجانس های نقاط A و B روی خط AB است پس خط $A'B'$ روی خط AB بوده و در نتیجه شیب خط تغییر نمی کند.

ب) حالتی که O روی AB نباشد.

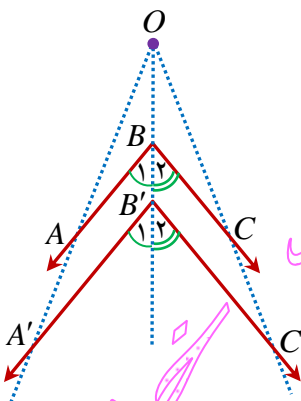

$$\left. \begin{matrix} OA' = k.OA \\ OB' = k.OB \end{matrix} \right\} \Rightarrow \frac{OA'}{OA} = \frac{OB'}{OB} = k \xrightarrow{\text{عکس تالس}} AB \parallel A'B'$$

۲۳- ثابت کنید تجانس اندازه زاویه را حفظ می کند.

حل:

می دانیم تجانس شیب خط را حفظ می کند.

$$\begin{aligned} AB \parallel A'B' \text{ , مورب } OB' &\Rightarrow \hat{B}_1 = \hat{B}'_1 \\ BC \parallel B'C' \text{ , مورب } OB' &\Rightarrow \hat{B}_2 = \hat{B}'_2 \\ \Rightarrow \hat{B} = \hat{B}_1 + \hat{B}_2 = \hat{B}'_1 + \hat{B}'_2 = \hat{B}' \end{aligned}$$

۲۴- اگر n ضلعی $A_1 A_2 \dots A_n$ مجانس $A'_1 A'_2 \dots A'_n$ باشند نشان دهید این دو n ضلعی با هم متشابهند.

حل:

در تجانس با نسبت k ، اضلاع متناسب بوده و اندازه زوایا حفظ می شوند پس داریم:

$$A'_1 A'_2 = |k| A_1 A_2, A'_2 A'_3 = |k| A_2 A_3, \dots, A'_{n-1} A'_n = |k| A_{n-1} A_n \Rightarrow \frac{A'_1 A'_2}{A_1 A_2} = \frac{A'_2 A'_3}{A_2 A_3} = \dots = \frac{A'_{n-1} A'_n}{A_{n-1} A_n} = |k|$$

$$\hat{A}_1 = \hat{A}'_1, \hat{A}_2 = \hat{A}'_2, \dots, \hat{A}_n = \hat{A}'_n \text{ و}$$

پس دو n ضلعی $A_1 A_2 \dots A_n$ و $A'_1 A'_2 \dots A'_n$ ، با هم متشابهند.

۲۵- تبدیل همانی را تعریف کنید. آیا تبدیل همانی طولیاست؟ چرا؟ در چه شرایطی انتقال، دوران و تجانس می توانند تبدیل همانی باشند؟

حل:

تبدیل T را تبدیل همانی گوییم، هرگاه به ازای هر نقطه A از صفحه P داشته باشیم: $T(A) = A$

تبدیل همانی طولیاست زیرا تصویر هر پاره خط بر خودش منطبق است. به عبارتی داریم:

$$A' = T(A) = A, \quad B' = T(B) = B \Rightarrow A'B' = AB$$

اگر طول بردار انتقال برابر صفر باشد انتقال همانی است زیرا تصویر هر نقطه بر خودش منطبق است.

اگر زاویه دوران برابر صفر باشد دوران همانی است زیرا تصویر هر نقطه بر خودش منطبق است.

اگر نسبت تجانس برابر یک باشد ($k=1$) تجانس همانی است زیرا تصویر هر نقطه بر خودش منطبق است.

۲۶- در هر یک از تبدیل های، انتقال غیر همانی، دوران غیر همانی، و تجانس غیر همانی، نقاط ثابت تبدیل را در صورت وجود مشخص کنید.

حل:

انتقال غیر همانی، نقطه ثابت ندارد. در تبدیل دوران غیر همانی فقط مرکز دوران نقطه ثابت تبدیل است، و در تجانس غیر همانی فقط مرکز تجانس نقطه ثابت تبدیل است.

۲۷- تبدیل بازتاب، الف) خاصیت طولیای ... دارد... ب) اندازه زاویه را ... حفظ می کند... ج) شیب خط را ... حفظ نمی کند... د) جهت شکل را ... حفظ نمی کند... ه) مساحت شکل را ... حفظ می کند...

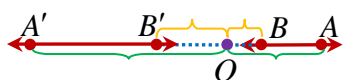
۲۸- تبدیل انتقال، الف) خاصیت طولیایی ... دارد... ب) اندازه زاویه را ... حفظ می کند... ج) شیب خط را ... حفظ می کند... د) جهت شکل را ... حفظ می کند... ه) مساحت شکل را ... حفظ می کند...

۲۹- تبدیل دوران، الف) خاصیت طولیایی ... دارد... ب) اندازه زاویه را ... حفظ می کند... ج) شیب خط را ... حفظ نمی کند... د) جهت شکل را ... حفظ می کند... ه) مساحت شکل را ... حفظ می کند...

۳۰- تبدیل تجانس، الف) خاصیت طولیایی ... ندارد... ب) اندازه زاویه را ... حفظ می کند... ج) شیب خط را ... حفظ می کند... د) جهت شکل را ... حفظ می کند... ه) مساحت شکل را ... حفظ نمی کند...

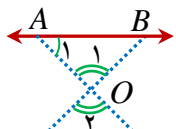
۳۱- در تجانسی با نسبت $k < 0$ و مرکز تجانس O نشان دهید، تجانس شیب خط را حفظ می کند.

حل:

تجانس D به مرکز O و نسبت تجانس k را در دو حالت زیر در نظر می گیریم

(الف) حالتی که O روی AB باشد. نقاط A' و B' مجانس های نقاط A و B روی خط AB است پس خط $A'B'$ روی خط AB بوده و در نتیجه شیب خط تغییر نمی کند.

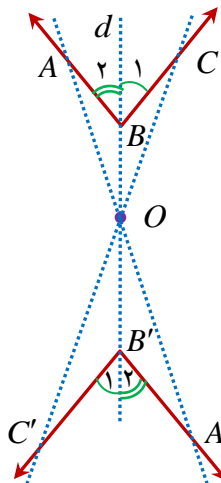
(ب) حالتی که O روی AB نباشد.

$$\left. \begin{array}{l} OA' = |k| \cdot OA \\ OB' = |k| \cdot OB \end{array} \right\} \Rightarrow \frac{OA'}{OA} = \frac{OB'}{OB} = |k| \Rightarrow \triangle OAB \approx \triangle OA'B' \Rightarrow \hat{A}_1 = \hat{A}'_1 \longrightarrow AB \parallel A'B'$$

طرفی از $\hat{O}_1 = \hat{O}'_1$

۳۲- در تجانسی با نسبت $k < 0$ و مرکز تجانس O نشان دهید، تجانس زاویه بین خطوط را حفظ می کند.

حل:

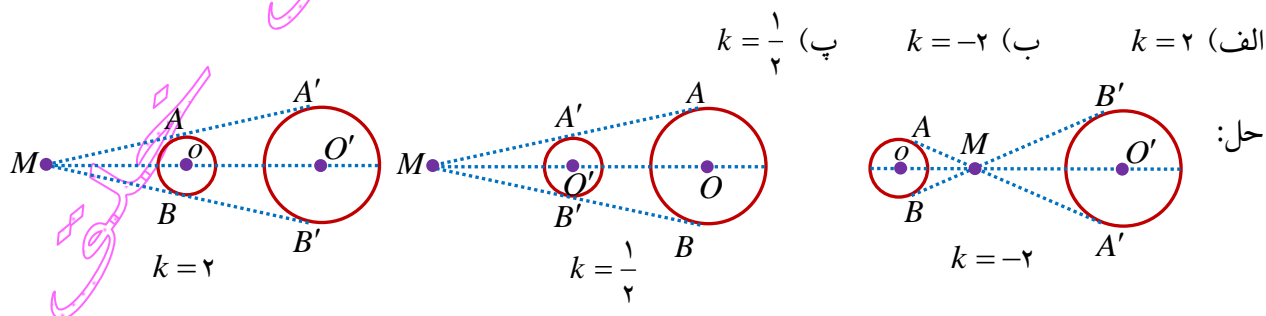

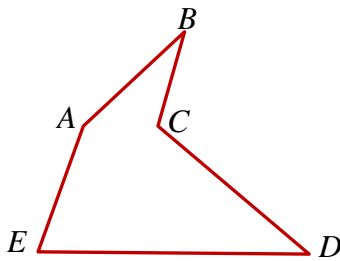
$$AB \parallel A'B' \text{ , مورب } d \Rightarrow \hat{B}_r = \hat{B}'_r$$

$$BC \parallel B'C' \text{ , مورب } d \Rightarrow \hat{B}_l = \hat{B}'_l$$

$$\Rightarrow \hat{B} = \hat{B}_l + \hat{B}_r = \hat{B}'_l + \hat{B}'_r = \hat{B}'$$

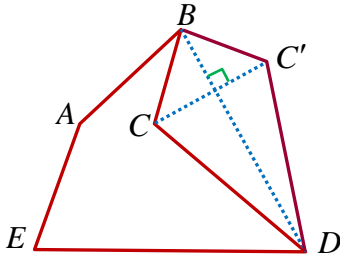
۳۳- دایره $C(O, R)$ و نقطه M خارج این دایره مفروض است. مجانس این دایره را نسبت به نقطه M در هر حالت رسم کنید.

۳۴- زمینی به شکل چند ضلعی $ABCDE$ داریم که دور آن را حصار کشیده ایم. حال می خواهیم با ثابت نگه داشتن محیط و ثابت نگه داشتن تعداد اضلاع چند ضلعی، بدون اینکه اندازه حصار کشی تغییر کند مساحت زمین را افزایش دهیم. با استفاده از چه تبدیل و چگونه این کار را انجام دهیم؟

حل:

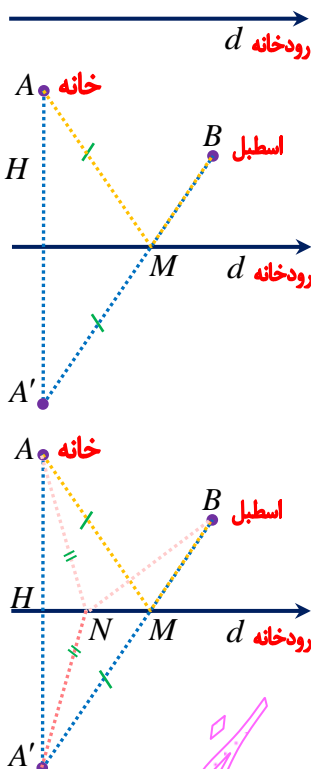
از B به D وصل می کنیم. بازتاب C را نسبت به این خط رسم کرده آن را C' می نامیم. بازتاب B همان B و بازتاب D همان D است زیرا این نقاط بر خط بازتاب واقع هستند. می دانیم بازتاب طولی است پس $BC = BC'$ و $DC = DC'$ بنا بر این محیط $ABC'DE$ با محیط $ABCDE$ برابر است اما مساحت آن بیشتر شده است.

A. خانه

B. اسطبل

۳۵- مردی می خواهد برای برداشتن آب از خانه به ساحل رودخانه ای که لبه مستقیمی دارد رفته و بعد سطل آب را به اسطبل ببرد که در همان سمت رودخانه است. او از کدام نقطه از ساحل آب بردارد که مسافتی که در مجموع طی می کند کمترین مقدار ممکن باشد.

حل:

این مسئله را در دو قسمت حل می کنیم در ابتدا روش به دست آوردن کوتاه ترین مسیر را بیان می کنیم و سپس به اثبات یکتا بودن میسر می پردازیم.

ابتدا بازتاب A را نسبت به d به دست آورده آن را A' می نامیم، سپس از A' به B وصل می کنیم. $A'B$ خط d را در نقطه M قطع می کند، نقطه M همان نقطه مورد نظر است. زیرا می دانیم خط d عمود منصف AA' است و در نتیجه: $AM = A'M$ و داریم:

$$AM + MB = A'M + MB = A'B$$

(خط راست کمترین فاصله بین دو نقطه است)

اثبات یکتایی مسیر: اگر از A به نقطه ای دیگر از ساحل مانند N رفته و سپس به B برویم مسیر طولانی تر است زیرا با توجه به اینکه ((در هر مثلث مجموع طول هر دو ضلع از ضلع سوم بزرگتر است)) می توان نوشت:

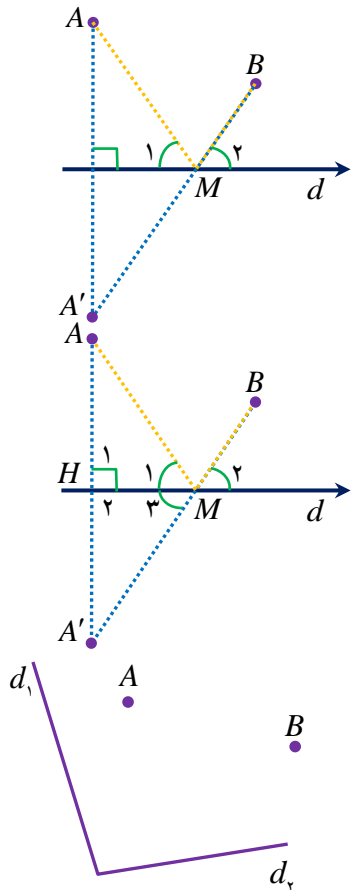
$$AN + NB = A'N + NB > A'B = A'M + MB = AM + MB$$

۳۶- اگر d یک آینه تخت و A یک نقطه نورانی باشد نشان دهید بازتاب شعاع نوری از نقطه B می گذرد (به عبارتی نشان دهید که $\hat{M}_1 = \hat{M}_2$).

حل:

$$\left. \begin{array}{l} AH = A'H \\ \hat{H}_1 = \hat{H}' = 90^\circ \\ MA = MA' \end{array} \right\} \xrightarrow{\text{وتر و یک ضلع}} \triangle AHM \cong \triangle A'HM$$

$$\Rightarrow \hat{M}_1 = \hat{M}_2 \xrightarrow{\hat{M}_2 = \hat{M}_1} \hat{M}_1 = \hat{M}_2$$

۳۷- دو خط متقاطع d_1 و d_2 و نقاط ثابت A و B مطابق شکل مفروض اند. چگونه می توان با طی کوتاه ترین مسیر از نقطه A آغاز به حرکت کرده و پس از برخورد با دو خط d_1 و d_2 از نقطه B گذشت؟

حل:

این مسئله را در دو قسمت حل می کنیم در ابتدا روش به دست آوردن کوتاه ترین مسیر را بیان می کنیم و سپس به اثبات یکتا بودن میسر می پردازیم.

قرینه نقطه A نسبت به خط d_1 ، نقطه A_1 و قرینه A_1 نسبت به d_2 را A_2 می نامیم. از A_2 به B وصل می کنیم و نقطه برخورد آن را با d_2 ، B_2 می نامیم. به همین ترتیب از B_2 به A_1 وصل می کنیم و نقطه برخورد آن را با d_1 ، B_1 می نامیم. از A به B_1 وصل می کنیم. ادعا می کنیم که مسیر مورد نظر AB_1B_2B است. زیرا:

$$\left. \begin{array}{l} A_1B_2 = AB_2 \Rightarrow AB_2 + B_2B_1 = A_1B_2 + B_2B_1 = A_1B_1 \\ A_2B_1 = A_2B_1 \Rightarrow A_2B_1 + B_1B_2 = A_2B_1 + B_1B_2 = A_2B_2 \end{array} \right\}$$

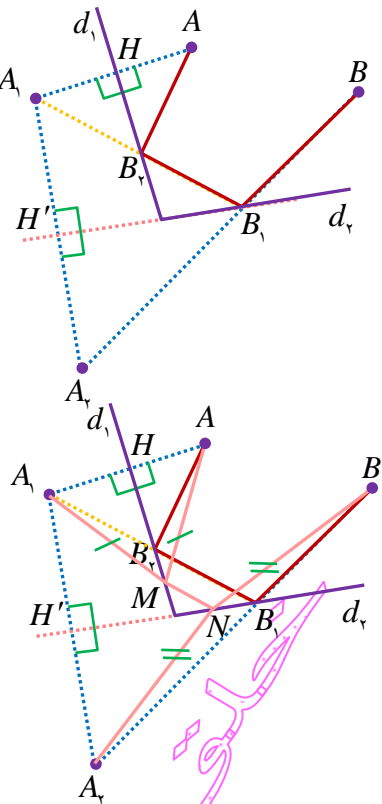
$$\Rightarrow \underbrace{AB_2 + B_2B_1}_{A_1B_1} + B_1B_2 = A_1B_1 + B_1B_2 = A_1B_2$$

اثبات یکتایی:

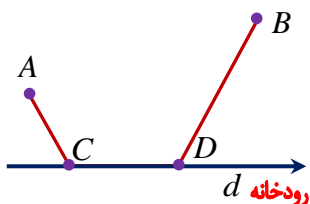
اگر $AMNB$ مسیر دیگری باشد داریم:

$$AM = A_1M \Rightarrow AM + MN = A_1M + MN = A_1N$$

$$A_2N = A_2N \Rightarrow \underbrace{AM + MN}_{A_2N} + NB = A_2N + NB$$

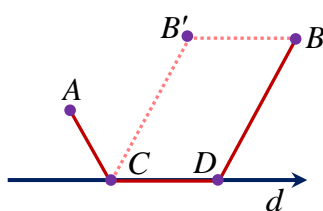

بنابراین طول مسیر اول برابر A_1B بوده و طول مسیر دوم برابر $A_1N + NB$ است و چون در هر مثلث مجموع هر دو ضلع از ضلع سوم بیشتر است در مثلث BNA_1 داریم: $A_1N + NB > A_1B$ یعنی مسیر دوم از مسیر اول طولانی تر است.

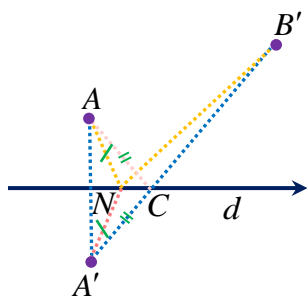
۳۸- دو شهر A و B مطابق شکل در یک طرف رودخانه ای واقع اند. می خواهیم جاده ای از A به B بسازیم به طوری که ۴ کیلومتر از این جاده در ساحل رودخانه ساخته شود. این ۴ کیلومتر را در چه قسمتی از رودخانه بسازیم تا مسیر $ACDB$ کوتاه ترین مسیر ممکن باشد.

حل:

فرض کنیم $ACDB$ کوتاه ترین مسیر باشد در این صورت اگر BB' را به طول ۴ کیلومتر و به موازات رودخانه رسم کنیم آنگاه: طول مسیر $ACDB$ = طول مسیر $ACB'B$ زیرا در چهار ضلعی $CB'BD$ دو ضلع BB' و CD موازی و مساوی اند پس متوازی الاضلاع است در نتیجه $CB' = DB$ و می توان نوشت:

$$\text{طول مسیر } ACDB = AC + \frac{CD}{BB'} + \frac{DB}{CB'} = AC + CB' + B'B = \text{طول مسیر } ACB'B$$

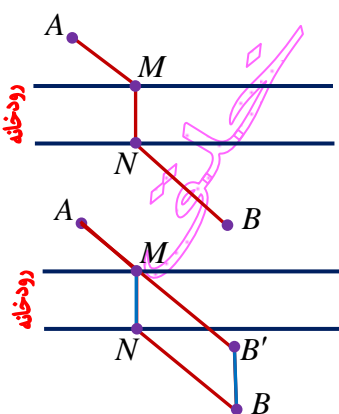
بنابراین بازتاب نقطه A را نسبت به d رسم کرده آن را A' می نامیم از A' به B' وصل می کنیم تا خط d را در C قطع کند سپس CD را به طول ۴ کیلومتر در امتداد d رسم می کنیم و از D به B وصل می کنیم.

اثبات یکتایی مسیر: برای اثبات یکتایی مسیر کافی است ثابت کنیم مسیر ACB' کوتاه ترین مسیر است. اگر از A به نقطه ای دیگر از ساحل رودخانه مانند N رفته و سپس به B' برویم مسیر طولانی تر است زیرا:

$$AN + NB' = A'N + NB' > A'B' = A'C + CB' = AC + CB'$$

۳۹- اگر دو شهر A و B در دو طرف رودخانه باشند و بخواهیم جاده ای از A به B بسازیم به طوری که پل MN بر راستای رودخانه عمود باشد، محل احداث پل را کجا در نظر بگیریم که مسیر $AMNB$ کوتاه ترین مسیر ممکن باشد؟

حل:

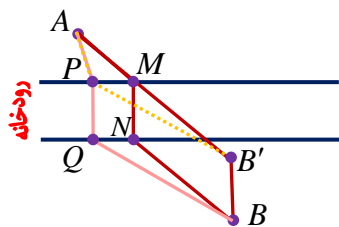

BB' را در راستای عمود بر راستای رودخانه و به اندازه عرض رودخانه رسم می کنیم و از A به B' وصل می کنیم مطابق شکل AB' رودخانه را در نقطه M قطع می کند.

MN را عمود بر راستای رودخانه رسم کرده از N به B وصل می کنیم $AMNB$ کوتاه ترین مسیر است. زیرا:

در چهار ضلعی $MNBB'$ ، MN موازی و مساوی یکدیگرند پس این چهار ضلعی متوازی الاضلاع است و در نتیجه $MB' = NB$ در نتیجه داریم:

$$\text{طول مسیر } AMNB = AM + \underbrace{MN}_{BB'} + \underbrace{NB}_{MB'} = AM + MB' + BB' = AB' + BB'$$

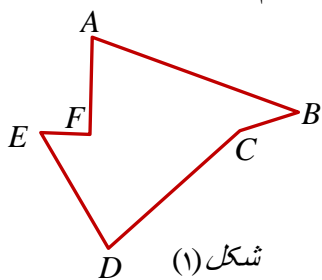

اثبات یکتایی مسیر:

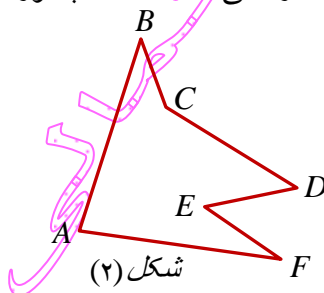
اثبات یکتایی مسیر $APQB$: مسیر دیگری باشد (با توجه با اینکه در مثلث APB' داریم $AP + PB' > AB'$) مطابق قسمت قبل می توان نوشت:

$$\text{طول مسیر } APQB = AP + \underbrace{PQ}_{BB'} + \underbrace{QB}_{PB'} = AP + PB' + BB' > AB' + BB'$$

۴۰ - دور زمین هایی مطابق شکل حصار کشی شده است. چطور می توان بدون کم و زیاد کردن حصارها، مساحت زمین را افزایش داد؟

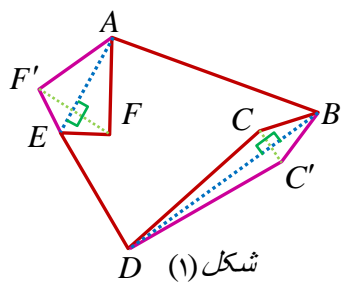

شکل (۱)

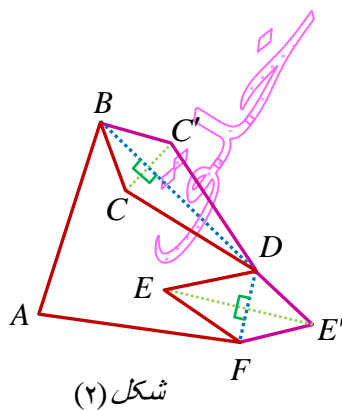
شکل (۲)

حل:

شکل (۱)

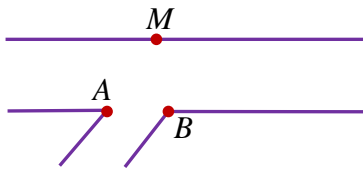
در شکل (۱) از A به E وصل می کنیم. بازتاب F را نسبت به این خط رسم کرده آن را F' می نامیم. بازتاب A همان A و بازتاب E همان E است زیرا این نقاط بر خط بازتاب واقع هستند. می دانیم بازتاب طولپا است پس $AF = AF'$ و $EF = EF'$. به همین ترتیب از B به D وصل می کنیم. بازتاب C را نسبت به این خط رسم کرده آن را C' می نامیم. بازتاب B همان B و بازتاب D همان D است. پس $BC = BC'$ و $DC = DC'$ بنابراین محیط $ABCDEF$ با محیط $A'B'C'D'E'F'$ برابر است اما مساحت آن بیشتر شده است.

شکل (۲)

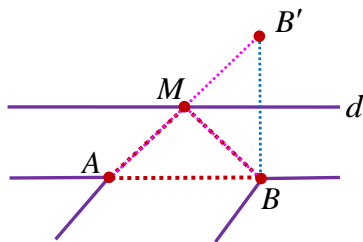
در شکل (۲) از B به D وصل می کنیم. بازتاب C را نسبت به این خط رسم کرده آن را C' می نامیم. بازتاب B همان B و بازتاب D همان D است زیرا این نقاط بر خط بازتاب واقع هستند. پس $BC = BC'$ و $DC = DC'$ به همین ترتیب از D به F وصل می کنیم. بازتاب E را نسبت به این خط رسم کرده آن را E' می نامیم. بازتاب F

همان F و بازتاب D همان D است. پس $DE = DE'$ و $FE = FE'$ بنابراین محیط $ABCDEF$ با محیط $ABC'D'E'F$ برابر است اما مساحت آن بیشتر شده است.

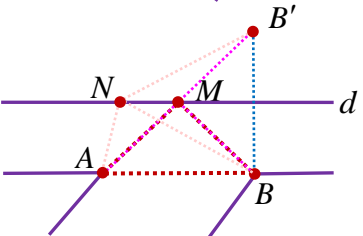
۴۱ - می خواهیم کنار رودخانه ها ، ۳ اسکله بسازیم. جای ۲ اسکله A و B مطابق شکل مشخص است. اسکله M را در چه نقطه ای از ساحل رودخانه بسازیم که قایق ها هنگام طی مسیر $MABM$ کوتاه ترین مسیر را طی کنند؟

حل:

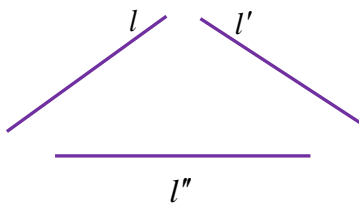
بازتاب B را نسبت به d رسم کرده آن را B' می نامیم از B' به A وصل می کنیم AB' خط d را در نقطه M قطع می کند $MABM$ کوتاه ترین مسیر است. زیرا:

$$طول\ مسیر\ MABM = AB + AM + \underbrace{BM}_{MB'} = AB + AM + MB' = AB + AB'$$

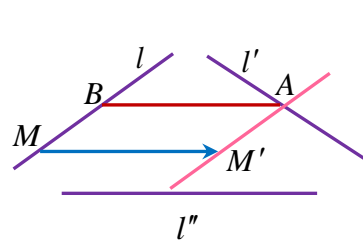
اثبات یکتایی مسیر: اگر از A به نقطه ای دیگر از ساحل رودخانه مانند N رفته و سپس به B برویم مسیر طولانی تر است زیرا در مثلث ANB' داریم $AN + NB' > AB'$ و:

$$طول\ مسیر\ MABM = AB + AM + MB' = AB + AB' < AN + NB' + AB = طول\ مسیر\ NABN$$

۴۲ - سه خط دوبه دو ناموازی l و l' و l'' در صفحه مفروض اند. پاره خطی به طول ۵ سانتی متر رسم کنید که دو سر آن روی l و l' ، و موازی l'' باشد.

حل:

خط l را با برداری به طول ۵ و به موازت l'' انتقال می دهیم تا l' را در نقطه A قطع کند. از A به موازات l'' رسم می کنیم تا l را در B قطع کند، پاره خط مورد نظر است. زیرا اولاً AB به موازات l'' است و ثانیاً:

$$\left. \begin{array}{l} MM' \parallel l'' \\ AB \parallel l'' \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} MM' \parallel AB \\ MB \parallel M'A \end{array} \right\} \Rightarrow \text{متوازی الاضلاع } ABMM' \Rightarrow AB = MM' = 5$$

خوشخلق

۴۳- فرض کنید G محل برخورد میانه‌های مثلث ABC (مرکز ثقل آن) باشد و مثلث $A'B'C'$ مجانس مثلث ABC در تجانس به مرکز G و نسبت $K = -\frac{1}{4}$ باشد.

الف) جایگاه رأس‌های A' و B' و C' نسبت به مثلث ABC کجاست؟

ب) مساحت مثلث $A'B'C'$ چه کسری از مساحت ABC است؟

حل:

میانه‌های AA' و BB' و CC' را رسم می‌کنیم. می‌دانیم میانه‌های هر مثلث یکدیگر را به نسبت ۲ به ۱ تقسیم می‌کنند یعنی داریم:

$$AG = 2A'G \Rightarrow A'G = \frac{1}{2}AG \Rightarrow A'G = \left| -\frac{1}{2} \right| AG$$

$$\text{و به همین ترتیب داریم: } B'G = \left| -\frac{1}{2} \right| BG \text{ و } C'G = \left| -\frac{1}{2} \right| CG$$

پس در تجانس به مرکز G و نسبت $k = -\frac{1}{2}$ ، A' و B' و C' به ترتیب مجانس نقاط

A و B و C هستند. و چون $k = -\frac{1}{2}$ است پس نسبت مساحت‌ها $k^2 = \frac{1}{4}$ است.

اثبات نسبت مساحت‌ها بر روش دوم:

$$\left. \begin{aligned} AB' = B'C &\Rightarrow \frac{AB'}{B'C} = 1 \\ AC' = C'B &\Rightarrow \frac{AC'}{C'B} = 1 \end{aligned} \right\} \Rightarrow \frac{AB'}{B'C} = \frac{AC'}{C'B} \xrightarrow{\text{عکس تالس}} B'C' \parallel BC$$

$$\triangle ABC : B'C' \parallel BC \longrightarrow \frac{B'C'}{BC} = \frac{AB'}{AB} = \frac{1}{2}$$

به همین ترتیب $\frac{A'C'}{AC} = \frac{A'B'}{AB} = \frac{1}{2}$ و در نتیجه دو مثلث $\triangle ABC$ و $\triangle A'B'C'$ متشابه بوده و نسبت تشابه برابر $\frac{1}{2}$ است و در

نتیجه نسبت مساحت‌های این دو مثلث برابر $\frac{1}{4}$ است.

